

OBSAH

PODĚKOVÁNÍ NA MÍSTO PŘEDMLUVY -----	11
ÚVOD -----	13
1. SMYSL A VÝZNAM, KULTURA A TRANSCENDENCE -----	19
Úvodem -----	19
Symboly v rámci kultury jakožto sémiotického systému -----	20
Jazyk a mluva, kultura a transcendence -----	25
Závěrem: filozofie dějin a historicko-vědní teorie -----	31
2. KULTURA - PAMĚŤ - ZKUŠENOST -----	33
Úvodem -----	33
Kultura a „kulturní paměť“ -----	34
Problémy k diskusi -----	40
Paměť a narativita -----	44
Zkušenost, paměť a kultura -----	47
Závěrem -----	52
3. TEORIE JAKO KONSTITUTIVNÍ RYS VĚDECKOSTI A JEJICH MÍSTO V ČESKÉM DĚJEPISECTVÍ -----	53
Úvodem -----	53
Teorie v historických vědách -----	54
Místo teorií v produkci českého dějepisectví uplynulého desetiletí -----	56
Teorie historických věd, filozofie historie -----	56
Teorie v historicko-vědních studiích -----	60
Teoretické myšlení v českém „dějepisném prostředí“ -----	62
4. TEORIE A NARACE (TYPY A ZÁPLETKY) - PŘÍKRÉ PROTIKLADY, NEBO PROSTUPUJÍCÍ SE KATEGORIE? --	66
Úvodem -----	66
Zápletka a typ, narace a teorie -----	67
Reference a reprezentace -----	69
Různá pojetí reprezentace -----	71
Černé nebo hravé kočky? -----	73
Historické pojmy -----	74
Jde historické vědě opravdu o „minulost“? -----	79
„Renesance“ a „renesanční“ -----	81
Druhhohory a renesance -----	82
Narativistická kritika dějepisectví a rozhraní mezi historiografií a (přírodní) vědou a mezi dějepisnou konstrukcí a literární fikcí -----	83
Závěrem -----	90

5. OBRAZ, POJEM, VYPRÁVĚNÍ. PŘÍSPĚVEK ZDEŇKA VAŠÍČKA K TEORII HISTORICKÝCH VĚD	91
Úvodem	91
Dějepisectví a tzv. postmoderní kritika	92
Historické pojmy	93
Obraz a vyprávění	98
Teorie a narace	103
Archeologizace historie	107
Závěrem	110
6. ETIKA A VÝVOJ – OTÁZKA HISTORIZACE (KŘESŤANSKÉ) ETIKY A IDEÁLU HUMANITNÍHO V ČESKÉM EVANGELICKÉM INTELEKTUÁLNÍM PROSTŘEDÍ	111
Úvodem	111
Osvícenský racionalismus: evangelijní mravouka je přiměřená lidské přirozenosti	113
(Post)osvícenský racionalismus ve spojení s přírodovědným evolučním myšlením a historismem	117
Víra v Ježíše Krista jako vykupitele proti rozumu a pokroku	122
Humanita a pokrok lidský, nebo království boží – autonomie, nebo heteronomie lidské vůle – vývoj, nebo naddějinné etické hodnoty?	123
Závěrem	135
7. BŮH, NEBO VÝVOJ? NĚKOLIK POZNÁMEK K HISTORISMU V ÚVAHÁCH EVANGELICKÝCH MYSLITELŮ NA POČÁTKU 20. STOLETÍ	137
Úvodem	137
Lidské duše coby řečiště dějinného procesu ducha, nebo záchrana křesťanských hodnot jejich historizací?	138
Troeltsch a Žilka	142
Závěrem	150
8. STUD, POLARITNÍ GENDERY NA MÍSTO PLURALITNÍCH A MOŽNÉ ROZŠÍŘENÍ DOTAZNÍKU HISTORICKO-DEMOGRAFICKÝCH BĚDÁNÍ (MOŽNÉ PRŮNIKY HISTORICKÉ DEMOGRAFIE A KULTURNÍCH DĚJIN)	152
Úvodem	152
Vybrané prvky Eliasovy teorie civilizačního procesu	153
Povaha a proměny genderového diskurzu v českojazyčné literatuře 16.–18. století	155
Otázky pro historickou demografii	166
Závěrem	168

ZÁVĚREČNÉ SHRNU TÍ A ÚVAHY -----	170
Co mohou znamenat biologické a evolučně antropologické teorie (vývoje) kultury pro historické vědy? -----	170
Nominalismus jako ochrana proti reifikaci a ideologizaci -----	176
Věda versus (hermeneutická) interpretace? -----	180
Závěr -----	183
POZNÁMKY -----	185
SEZNAM LITERATURY -----	252
SUMMARY -----	266
JMENNÝ REJSTŘÍK -----	269